

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De scholasticæ Theologiæ Vanitate, qua superioris
ætatis homines, doctrinam & religionem suam
tueba[n]tur, Liber, in locos communes digestus. Omnibus
ueræ ac solidæ pietatis studiosis in primis ...**

Sarcerius, Erasmus

Francoforti, 1541

VD16 S 1775

De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29838

DOCTRINA SCHOLAST:

Oratio dominica ualet ad remissionem cul
pæ uenialis & mortalis peccati, ex opere ope-
rato.

DE MAGISTRATV.

Magistratus duplex est, ecclesiasticus & ci-
uilis.

Magistratus ciuilis non prius locum habet
apud ecclesiasticas personas, nisi quando uoce-
tur.

1. Fidei derogat, ubi Clerici se subdunt ciuili
magistratui.

2. Quicquid habet ciuilis magistratus, ab eccle-
sia habet: ergo ecclesiasticus magistratus po-
tior est ciuili.

Non est de officio ciuilis magistratus, cura-
re sacra, aut se rebus sacris immiscere.

Vide infra locum de Papa & primatu eius,
ubi uidebis, quàm nihil sit ciuilis magistratus,
respectu ecclesiastici.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium est status particularis, à quo
exempti sunt Clerici.

1. Matrimonium honesta res est: ergo in scijs pa-
rentibus & cognatis, matrimonium contra-
here licet.

2. Omnes nascimur liberi: ergo clancularia ma-
trimonia contrahi possunt sine cōsensu paren-
tum. *Infra 162. a.* Filij

Filij absq; parentum uoluntate in monaste-^{3.}
rium se dare possunt: ergo & sine parentum cō-
sensu contrahere.

Nuptiæ inter cognatos & affines in septimū
usq; gradum prohibita sunt.

Inter compadres non est contrahendum ma-
trimonium, nec inter liberos illorum, neque in-
ter alias personas quæ ex ratione compater-
nitatis coniunguntur.

Votum monasticum aut clericum impedit
à matrimonio.

Matrimonium est sacramentum diuinitus
institutum.

Cognatio spiritalis impedit matrimoni-
um.

Mulier uiro debitum coniugale petenti bo-
no iure potest denegare.

Matrimonium non potest dirimi, si alter cō-
iugum, matrimonio nondum consumato, mo-
nasterium ingredjatur.

Sponsalia priora dirimuntur, si posterius spō-
sam secundam cognouerit.

Ordo impedit matrimonium, & dirimit cō-
tractum.

Non licet sacerdoti aut episcopo ducere nec
primam, nec secundam, nec tertiam uxorem
&cæt.

1. Olim nascentes homines secum attulerunt
sexum, nunc non afferunt.

Olim

DOCTRINA SCHOLAST!

2. Olim secum attulerunt ius naturale nascentes in contrahendo matrimonio, nunc non afferunt.

= Matrimonium non placet Deo, nisi propter procreationem prolis.

3. *SS* Omnia sacramenta post peccatum coeperunt, excepto matrimonio, quod ante peccatum coepit, non ad remedium, sed ad seruitutem.

Paulus ait ad Ephesios 5. Hoc sacramentum magnum est &c. ergo matrimonium est sacramentum.

Secundæ nuptiæ non sunt benedicendæ à sacerdote, quia Christus in secundis nuptiis non ita significatur atq; in primis.

2. Matrimonium duæ personæ inter se contrahere possunt, quæ etiam non habent uoluntatem coeundi, & qui nunquam cõmiserunt per totam uitam, idque exemplo Mariæ & Ioseph.

= Coitus in matrimonio non est peccatum mortale, sed tantum ueniale.

Et hoc legitimum matrimonium est, quod duæ personæ tantum propter mutua officia inter se contrahunt, et si commixtio carnalis nunquam sequatur.

Prof. 182. Matrimonium est sacramentum, ex opere operato conferens gratiam &c.

Ma

Matrimonium ethnicorum est quidem legitimum, sed non est sacramentum, neque uoluntate, quasi illos separare non liceat.

Hæresis potest dirimere matrimonium.

Matrimonium sub nouo Testamento, excellit matrimonium veteris Testamenti, idcirco ex uirtute sacramentali.

Sup. 87. b.

✠ Sacramenta dicuntur, quia conferunt gratiam.

Matrimonium est sacramentum: ergo matrimonium confert gratiam.

Ad Ephesios 5. Hoc sacramentum magnum est: ergo matrimonium est sacramentum conferens gratiam. Multis ibi docet Apostolus matrimonium & esse sacramentum, & conferre gratiam.

Paulus matrimonium magnum sacramentum uocat, quia confert res magnas, ueluti gratiam, iustitiam &c.

Ad Ephes. 5. non est legendum: Hoc mysterium magnum est, sed hoc est magnum sacramentum.

Error est dicere, matrimonium non esse uinuoce sacramentum cum alijs.

✠ Omne remedium contra peccatum in Euangelio est sacramentum. Matrimonium est remedium contra peccatum: ergo matrimonium est sacramentum conferens gratiam.

Non

DOCTRINA SCHOLAST.

Non nocet reiterare sacramentum matrimonij, quia non imprimit characterem, ideo propter reiterabilitatem non debet excludi a ratione sacramenti.

✠ Apostolus ait ad Hebr. cap. 13. Honorabile est coniugium, & cubile impollutum: ergo matrimonium est sacramentum conferens gratiam.

✠ Priore ad Timoth. 2. Ipsa tamen salva fit per generationem liberorum &c. ergo matrimonium est sacramentum ex opere operato conferens gratiam.

Matrimonium est sacramentum sanctificans homines: ergo confert ex opere operato gratiam.

✠ Priore ad Corinth. 7. Si quis frater uxorem habet infidelem &c. Sanctificatus est enim maritus: ergo sacramentum matrimonij confert ex sua uirtute gratiam.

✠ Deus benedixit Adæ & Heuæ, qua benedictione, sine dubio impressa fuit animabus illorum signum gratiæ: ergo matrimonium confert gratiam.

✠ Christus Mathæi 19. libellum repudij abstulit, cur ergo idem non singulari gratia dotasset matrimonium,

✠ Item Christus sua præsentia & insigni miraculo ornauit nuptias, Ioann. 2. ergo extradubium est quod idem donarit matrimonij gratiam. Hæc

Hęc est enim uoluntas Dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis à scortatione, & sciat unusquisq; uas suum possidere cum sanctificatione & honore: ergo matrimonium ex se confert gratiam.

Diuortium secundum omnia iura, sub nouo 1.
testamento, nihil est aliud, quàm separatio à lecto & à mensa.

Christus ait Mathęi 19. Quicumq; dimiserit 2.
suam uxorem, non dicit: quicumq; repudiauerit: ergo personas, quę contraxerunt matrimonialiter, non licet, nisi à lecto & mensa separare.

Dimissione uxoris nō tollitur uinculum matrimonij, sed cohabitatio tantum. 3

Matrimonium tempore Euangelij coram 4
Deo & ecclesia legitime contractum, non soluitur auctoritate iudicis aut ullius hominis, ad sit etiam ipsum stuprum, sed indissolubile manet, donec uita contractorum maneat, interim separatio à lecto & mensa fieri potest. Consentiunt sequentes scripturę loci.

Matthęi 19. Quod Deus coniunxit, homine separet.

Genes. 2. Eterunt duo in carne una &c.

Ad Roman. 5. Vxor alligatur marito, donec uiuit.

Mathęi 19. An non legistis, quòdis, qui fecerit ab initio &c.

DOCTRINA SCHOLAST:

Priore ad Cor. 7. Vxor à uiro ne separetur, quod si separata fuerit, maneat innupta, aut reconcilietur marito &c.

Ad Ephe. 5. & ad Colloss. 3. Vxores obedite maritis uestris, tanquam Domino &c.

Priore ad Corinth. 7. Vxor proprii corporis ius non habet &c.

Etsi in matrimonio coniunctæ personæ separentur à lecto & mensa, tamen utraque personæ ius suum retinet in corpore alterius, unde dictum scholasticorum: Habent ius sopitum, sed non exinctum.

Sic separare illas personas, quæ inierunt legitime Matrimonium, ut ex causa stupri liceat innocenti denuo contrahere cum altera, contra Deum est, contra Christum, contra Apostolum, contra scripturam, contra iura ciuilia &c.

In casu incestus, ueluti si quis sororem uxoris suæ, aut socrum suam, aut alio quopiam gradu consanguinitatis contingentem, polluerit, reus mox à iure exigendi debiti matrimonialis arcendus est, non tamen uxoris thorum deserere debet. Ius non exigendi debitorum matrimoniale, satisfactio est pro peccato.

Ma. Matrimonium fit coniunctione animorum, quæ fit prolatione de presenti, ut pote. Ego accipio te in meam; & ego accipio te in meum.
Ma.

Matrimonium dicitur nuptiæ, eò quòd nubentium capita uelentur.

Ad solemnitatem & decorum matrimonij requiritur consensus parentum, non quia est de matrimonij essentia. *Sup. 158. b.*

Matrimonium fieri non potest, nisi cor consentiat, consensu enim ficto nunquam contrahitur matrimonium. *Non*

Ad contrahendum matrimonium non est necessarius consensus in carnalem copulã explicitè.

Ratum est matrimonium sine carnali copula.

Parentes possunt pro liberis contrahere, et si liberi non exprimant signa propria, modo sint præsentés.

¹ Etsi coitus non potest per omnia à peccato excusari, tamen quando fit prolis procreandæ gratia, excusatur à peccato mortali. *Sup. 159. b.*

² Actus ille quum fit causa reddendi debiti, & non intendit prolem, tunc nec est peccatum mortale, nec ueniale. *Sup. 164. b.*

Effectus matrimonij est gratia in animabus contrahentium.

Matrimonium dupliciter potest dissolui, aut quantum ad thorum, aut quantum ad uinculum. Primò modo potest dissolui per mutuũ dissensum, si enim ambo dissentiant à carnali

DOCTRINA SCHOLASTICA

copula, possunt concorditer facere continentiae uotum, quo facto, unus alteri non tenetur obedire, quantum ad carnalem copulam. Debet autem hoc uotum fieri, ante quam accedat carnalis copula.

Ex mutuo consensu dissolui potest matrimonium, quantum ad thorum, per religionis ingressum, altero etiam remanente in saeculo, si non sit suspectus de incontinentia, ita tamen quod uotum castitatis emitat, ante quam alter profiteatur.

Impedit matrimonium error personae & conditionis.

Matrimonij duodecim sunt impedimenta, quae his uersibus exprimuntur.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen,

Cultus, disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas,

Si sit affinis, si forte coire nequibit,

Haec socianda uetant, connubia iuncta retrahant.

Error significat errorem personae: Conditio seruitutem. Uotum continentiae solenne, priuatum enim etsi impediatur Matrimonium contrahendum, tamen non dirimit contractum. Cognatio triplex, quaedam carnalis, quaedam spiritualis, quaedam legalis. Cultus disparitas, puta quando de duobus coniugibus
infir.

infidelibus unus conuertitur ad fidem Christianam, alio perseverante in sua infidelitate, tunc fidelis potest contrahere matrimonium de nouo cum persona fidei, & dissoluitur primum matrimonium. Vis & uiolentia, & coactio, coactione autem absoluta non impeditur matrimonium contractum, quia consensus hominis non potest absolute cogi, coactio uero conditionata pro ut inducit metum cadentem in constantem uirum, impedit matrimonium, & quantum ad iudicium Dei & ecclesie. Coactio uero leuis & leni motu proueniens, non impedit matrimonium, quia talis coactio, potius non debet dici coactio. Prohibet quoque ordo, non quilibet, sed sacer ordo prohibet contrahendum, & dirimit contractum. Et ex eo maiores ordines impediunt matrimonium, quod talis deputatur hos habens, ministerio sacro, quod requirit munditiam mentis & carnis, perspicacitatem intellectus, & feruorem adfectus, ad que disposuit continentia, & ad eorum opposita frequentia carnalis actus. Item ligamen impedit, puta si habet legitimam uxorem uiuentem, & si cum alia contrahit, non tenet matrimonium, quia de iure naturali debet una esse unius uxor. Item honestas, id est, publicae honestatis iustitia. Impedit & affinitas. Item impotentia coeundi, quando non uales carnalem copulam exercere. Ex his quaedam impedi-

DOCTRINA SCHOLAST.

menta rectè uocantur impedimenta, reliqua qualia sint, res ipsa indicat, nimirum figmenta scholastica.

Impotentia quando sequitur matrimonium consummatum, non dirimit, quia tunc potestas est tradita uerè, & ille cui sit tradita missus fuit in possessionem.

Impedit & furia matrimonium contrahendum, & hoc si contrahit tempore, quo uacat ipse usu rationis, nec lucida habet interualla, & existit in furia, Si enim contrahit tempore, quo habet lucida interualla, tunc matrimonium tenet, quia illo tempore consentire potest.

Et incestus dirimit matrimonium, incestus uerò dupliciter considerari potest, uno modo ratione criminis, quo incestuosus inficitur, & sic prohibet matrimonium contrahendum, licet non dirimat contra huiusmodi prohibitionem contractum.

Tria sunt crimina que prohibent matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum.
1. Primum, si adulter procurat mortem uxoris legitimæ, ea intentione, ut contrahat matrimonium cum adultera, & è contra. 2. Secundum crimen est, si adulter uiuente uxore sua, dat fidem adulteræ de Matrimonio contrahendo cum ea post mortem uxoris suæ, uel post mortem mariti ipsius adulteræ. Tercium est

est crimen, si adulter cum adultera de facto con-
traxit matrimonium per uerba de presenti ui-
uente uxore ipsius adulteri, uel uiuente ma-
rito ipsius adulteræ, istæ duæ personæ nun-
quam possunt habere uerum matrimonium,
etiam post mortem suorum coniugum.

Septem sunt crimina quæ prohibent ma-
trimonium contrahendum, sed non dirimunt
contractum. ^{1. 2.} Primum est incestus. Secun-
dum est raptus sponse, puta si aliquis rapit ui-
olenter mulierem alteri desponsatam. ^{3.} Tertium
est uxoricidium, puta qui uxorem suam occi-
dit ductus zelo uindictæ, iracundia, uel inui-
dia. ^{4.} Quartum est susceptio propriæ sobolis
de fonte baptismi in fraudem matrimonij, ne
postea teneretur reddere coniugale debitum
propter cognationem spirituales. ^{5.} Quintum
est occisio presbyteri. ^{6.} Sextum est crimen pro-
pter quod aliquis sustinuit solemne pœniten-
tiam, postquam enim alicui pro suo crimine
iniuncta est solemnis pœnitentia, ille deinceps
non debet contrahere matrimonium. ^{7.} Septi-
mum si quis scienter accipit monialem in uxo-
rem.

Metus quoque cadens in constantem uirum
impedit matrimonium.

Matrimonium in ueteri lege, fuit tantum of-
ficiū nature, non sacramentum coniunctio-
nis Christi & ecclesiæ.

DOCTRINA SCHOLAS.

Quando mulier secundo nubit, nuptiæ non sunt benedicendæ, propter defectum sacramenti.

1. In matrimonio actus exteriores tantum sunt sacramentum.

2. Matrimonij sacramentum dispositiue operatur ad gratiam.

3. Consensus expressus per uerba de futuro, non facit matrimonium, sed per uerba de presenti.

4. Copula carnalis cum consensu per uerba de futuro, facit matrimonium in foro ecclesie, non autem in foro conscientie.

5. Consensus per uerba de presentibus, licet in occulto, tamen facit matrimonium.

6. Matrimonium magis subiacet statutis ecclesie, quam alia sacramenta, nam matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam contractus ecclesie.

7. Neuter coniugum tenerur immediate reddere debitum, sed dantur duo menses, ad deliberandum de religione, & ne uilem habeat coniugem.

8. Actus matrimonij semper est peccatum, si non mortale, saltem ueniale.

9. Actus matrimonij propter uitandam fornicationem, est peccatum ueniale.

10. Actus matrimonij propter sanitatem est peccatum.

Matr.

Matrimonium non imprimi characterem, sed conuenit cum imprimentibus eum ratione inseparabilitatis, & potestatis corporalis, non autem spiritualis.

4. Matrimonium impedit in multis perfectionem spiritualis uitæ.

5. Per matrimonium tollitur turpitudine culpe remanente turpitudine poenæ.

Ecclesia tripliciter se habet ad matrimoniū: statuendo, puniendo, & iudicando.

Impedimenta, quæ tantum impediunt matrimonium, duo sunt: prohibitio Ecclesiæ, & tempus feriarum.

Ecclesia dat triennium ad expediendum efficaciter, si impedimentum impotentiae sit perpetuum.

Frigiditas, & quælibet impotentia et seruitus, ignoratae impediunt matrimonium, non autem scite.

Matrimonium infidelium non est omnino firmum.

Infidelitas impedit nunc matrimonium contrahendum cum fidele, & dirimit contractum, si præcedit.

Matrimonium ante carnalem copulam est tantum spirituale unculū, igitur soluitur per ingressum religionis, quæ est mors spiritualis, *mors* quia moriens seculo uiuit Deo. Non tamen intelligitur mortuus seculo ante professionem, *et in hunc*

